

Ege Coğrafya Dergisi 27 (1), 2018, 21-34, İzmir-TÜRKİYE
Aegean Geographical Journal, 27 (1), 2018, 21-34, İzmir-TURKEY

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

BİR SOSYAL AĞ OLAN HEMŞEHRİ DERNEKLERİNİN YOKSULLUKLA MÜCADELEDEKİ ROLÜ ÜZERİNE UYGULAMALI BİR ARAŞTIRMA: BİLECİK SİNOPLULAR YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ

*An Applied Research on the Role of Hometown Associations as a Social Network
in Fight Against Poverty: Sinop Assistance and solidarity Association, Bilecik*

Öznur AKGİŞ¹

Bilecik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü
ozgur.akgis@bilecik.edu.tr

Erdal KARAKAŞ

Bilecik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü
erdal.karakas@bilecik.edu.tr

(Teslim: 23 Şubat 2018; Düzeltilme: 20 Nisan 2018; Kabul: 15 Mayıs 2018)
(Received: February 23, 2018; Revised: April 20, 2018; Accepted: May 15, 2018)

Abstract

It is possible to talk about some of forms effective methods fight against poverty that have emerged from the society's own dynamics without state intervention, even if the main aim of them is not to reduce poverty rates directly. One of them is the interactions that become visible as hometown associations. There are many empirical evidence that these networks increase the social and economic well-being of the individuals. In this context the subject of the study is the relationship between fight against poverty and hometown associations as a social network. For this purpose, it is aimed to determine the role of hometown associations in fight against poverty in Sinop Assistance and Solidarity Association, Bilecik. The study was designed using sequential-exploratory mixed research design, taking into account the complementarity reason, and quantitative-qualitative sampling method was used. A questionnaire was used to collect quantitative data and a semi-structured questionnaire was used for the collection of qualitative data. The main findings of the study are as follows: members of the hometown association have benefited from intra-association relations with 80% for providing material and non-material support on special occasions such as weddings and funerals, 59% for finding job, 17% for state of emergency in health, 14% for supplying material needs such as food, and outfit; membership and intra-association relationships are beneficial in increasing life satisfaction, eliminating the need for social activities, enabling people to feel safe, protecting traditional culture, meeting with citizens and new people.

Keywords: Poverty, social capital, social network, hometown associations, Bilecik

¹ Sorumlu Yazar/ Corresponding author: Öznur AKGİŞ / ozgur.akgis@bilecik.edu.tr

Öz

Yoksullukla mücadelede devlet müdahalesi olmaksızın toplumun kendi dinamiklerinden ortaya çıkmış, amacı doğrudan yoksulluğu azaltmak olmasa bile bu konuda etkili bazı savaşımlar yöntemlerinden bahsetmek mümkündür. Hemşehri dernekleri şeklinde görünür hale gelen etkileşimler bunlardan biridir. Bu ağların, ağa dahil olan bireylerin sosyal ve ekonomik anlamda refahını arttırdığına yönelik pek çok ampirik kanıt bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın konusu bir sosyal ağ olan hemşehri derneklerinin yoksullukla mücadeledeki rolüdür. Buna yönelik olarak hemşehri derneklerinin yoksullukla mücadeledeki rolünün Bilecik Sinoplular Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği örneğinde belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, sıralı açıklayıcı karma araştırma deseni kullanılarak tasarlanmış ve olasılıklı-amaçlı örneklem kullanılmıştır. Nicel verilerin toplanmasına yönelik anket uygulanmış, nitel verilerin toplanmasına yönelik ise nitel görüşme yapılmıştır. Araştırmanın temel bulguları şu şekildedir: dernek üyeleri, düğün, cenaze gibi özel günlerde maddi ve manevi destek temininde %80, iş bulmada %59, sağlık konusundaki acil durumlarda %17, kılık-kıyafet veya gıda yardımı gibi maddi destekler konusunda %14 oranında dernek içi ilişkilerinden faydalanmıştır; derneğin ve dernek içi ilişkilerin, yaşam memnuniyetini artırma, sosyal faaliyet ihtiyacını giderme, kendini güvende hissetme, geleneksel kültürü yaşatma, memleket hasretini giderme, hemşehrileri ve yeni insanlarla tanışma gibi imkanlar sunarak üyelerin sosyal yoksunlukları gidermede faydalı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, sosyal sermaye, sosyal ağ, hemşehri dernekleri, Bilecik

Giriş

Yoksulluk, çözüm bekleyen önemli sosyo-ekonomik problemlerden biri olup küresel ölçekte önemli bir araştırma gündemidir. Yoksullukla mücadelede farklı savaşımlar yöntemlerinden bahsetmek mümkündür. Bunlardan bazıları hükümetler tarafından planlanan, bölgesel, yerel ya da ulusal ölçekli ve genellikle uzun dönemli politika ve uygulamalardır. Türkiye’de planlı dönem öncesi uygulanan beş yıllık sanayi planları ile planlı dönemle birlikte uygulanmaya başlanan beş yıllık kalkınma planları bu konudaki ulusal planlara; son yirmi yıllık dönemde ise kalkınma ajanslarının geliştirilmesi, serbest bölgelerin oluşturulması ve organize sanayi bölgelerinin kurulması, kalkınmanın sağlanarak, yoksulluğun azaltılmasına yönelik bölgesel uygulamalara örnek gösterilebilir.

Yoksullukla mücadelede devlet müdahalesi olmaksızın, temel hedefi yoksulluğu azaltmak olmasa bile bu konuda etkili, toplumun kendi dinamiklerinden ortaya çıkan bazı savaşımlar yöntemlerinden de bahsetmek mümkündür. Yaşlılar, çocuklar, engelliler, evsizler veya göçmenler gibi dezavantajlı gruplara yönelik yardım kampanyaları, akrabalık, komşuluk veya arkadaşlık ilişkilerine dayalı maddi-manevi destek ile hemşehri ilişki ve dernekleri şeklinde ortaya çıkan etkileşimler bunlardan bazılarıdır.

Çalışmanın konusunu bir sosyal ağ olan hemşehri derneklerinin yoksullukla mücadeledeki rolü oluşturmaktadır. Hemşehri derneklerinin üyelerine sağladığı imkanlar doğrultusunda bu derneklerin yoksullukla mücadeledeki etkilerinin, Bilecik’teki büyük göçmen gruplarından olan Sinoplular tarafından kurulmuş, Bilecik Sinoplular Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği örneğinde belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sosyal ağ kavramı açıklanmış; araştırma konusuna ithafen yoksullukla mücadelede sosyal ağların rolüne ilişkin yapılmış çalışmalar, hemşehrilik kavramı ve hemşehri dernekleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde çalışmada kullanılan veri türü ve toplama araçları açıklanmıştır. Üçüncü bölümde Sinopluların Bilecik’e olan göç süreçleri ve hemşehrilik kabulleri ile hemşehri derneği üyesi olmanın üyelerine sağladığı sosyal ve ekonomik faydalara yönelik bulgular, dördüncü bölümde ise elde edilen bulgular doğrultusunda yapılan çıkarımlar yer almaktadır.

1.1. Sosyal Ağ Kavramı ve Yoksullukla Mücadelede Sosyal Ağlar

Sosyal ağ kavramı genellikle sosyal sermaye teorisi altında kavramsallaştırılır. Her ne kadar sosyal sermaye literatürü, sosyal ağ literatüründen farklı olsa da büyük ölçüde yakınsamaktadırlar. Bu nedenle sosyal ağ kavramına geçmeden önce

sosyal sermayeyi kısaca tanımlamak faydalı olabilir. Putnam (2000), sosyal sermayeyi “karşılıklı yarar için koordinasyonu ve işbirliğini kolaylaştıran ağlar, normlar ve güven gibi sosyal organizasyon özellikleri” olarak tanımlarken, Bourdeieu (1986) “dayanıklı veya sürekli sosyal ağlar içindeki potansiyel kaynakların toplamı” olarak ifade etmiş, Woolcock (1998) ise “sosyal ağları bilgi, güven ve normların karşılıklı paylaşımı” olarak yorumlamıştır. Bu bağlamda sosyal sermayeyi kişinin sosyal ağları yoluyla üretilen kaynaklar toplamı olarak değerlendirmek mümkündür.

Sosyal ağ ise en genel ifade ile kişinin tüm ilişkilerinin toplamıdır. Bu ilişkiler aile, arkadaşlık, iş, okul ilişkileri şeklinde görünür hale gelebilir. Hatta Wasserman ve Faust (1994)’a göre sosyal ağ aktörleri gruplar, şirketler ve ülkeler bile olabilir. Ancak bir ilişkinin, ağ kategorisinde değerlendirilebilmesi için taraflar arasında maddi veya manevi kaynak akışı olması gerekmektedir. Bu bağlamda Lomnitz (1975) sosyal ağı, belirli bir mekandaki bireyler arasında hizmet ya da malların karşılıklı değişimi olarak tanımlar. (Akt: Rosas, 2001). Bu kaynak akışları maddi, sosyal, duygusal destek, zaman ve bilgi paylaşımı, ticari işlemler veya etkinlik paylaşımı olabilir (Williams ve Durrance, 2008). Buna göre sosyal ağ kavramını kısaca Gonzales de la Rocha (1986)’nın da ifade ettiği gibi, bireyler arası karşılıklı paylaşımın olduğu ilişkiler şeklinde tanımlamak mümkündür.

Nasıl ki ekonomik sermaye daha fazla fayda sağlayabilecek unsurlara dönüştürülebiliyorsa, sosyal sermaye de doğası gereği ekonomik sermaye ile benzer özellikler gösterir. Çünkü sosyal sermaye de insanların fayda elde edebileceği durum ve fırsatlara dönüştürülebilir (Portes, 2000). Bu nedenle bir sosyal sermaye türü olarak sosyal ağlar, yoksullukla mücadelede etkili faktörlerden biri olarak yorumlanmaktadır (Finney vd., 2015; Shorthouse ve Blue, 2015; Afridi, 2011, McCabe, 2013; Zhang vd., 2017; Woolcock ve Narayan, 2000). Güçlü sosyal ağlar herkes için önemli olmakla birlikte yoksullar için daha fazla önem taşımaktadır. Çünkü onlar ihtiyaçlarını karşılamak için kısıtlı bir ekonomik sermayeye sahiptirler. Böyle bir durumda güçlü sosyal ağlar kurup, sosyal sermayelerini artırma yoluna giderek sosyal sermayenin, ekonomik sermayenin yerini almasını sağlayabilirler. Böylece insanlar

yoksulluğun şiddetini önleyebilmekte ya da hafifletebilmektedirler (Shorthouse ve Blue, 2015). Işık ve Pınarcıoğlu, (2001)’nun da ifade ettiği gibi kişisel olarak yapabilirliğin zorlukları ağlar arası sinerjiyle aşılabilmekte ve yoksulların bireysel temelde yapabilirliği artmaktadır. Bu durumu “dönüştürme kapasitesi” olarak adlandırmaktadırlar. Dönüştürme kapasitesini bireylerin yapabilirlikleri ve gelecekteki fırsatlara ulaşabilme yeteneklerinin ağlar içinde oluşan “kolektif verimlilik” sayesinde geliştirebilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle yerel ağlardan beslenen ağ örgütlenmeleri, hayatta kalmak ve yükselmek için gerekli bilgi ve kaynak akışını sağlayarak yoksullukla mücadelede önemli bir işlev görmektedir. Bu bağlamda bireyin güçlü sosyal ağlara sahip olması, ona çeşitli imkanlar sunarak yoksulluğun azaltılmasında önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir ve bu konuda pek çok ampirik kanıt bulunur (Tablo 1).

Sosyal ağlar hem ağı oluşturan sebep hem de sonuçları bağlamında mekânsal olarak yapılır ve yoğunlaşır (Wheeler ve Stutz, 1971; Stutz, 1973; Johnston, 1974; Jonhston, 2011). Tuan (1990)’ın da ifade ettiği gibi grup davranışları halinde görünür hale gelen “etnosentrizm” insanların evrensel davranış kalıplarından biridir. Bir gruba dahil olma durumu ise bireyin kendi kendine yetebilir hale gelmesini sağlar ya da kendi kendine yetme sanrısından kurtulabilme imkanı sunar. Gruplar arası bu etkileşimler ise coğrafi anlamda yakınlık ya da benzerlikle gelişir (Tuan, 1990). Bu benzerlik/yakınlık durumu kimi zaman paylaşılan ortak mekan, göç sürecinde ise köken ya da varış mekanı olabilmektedir. Buna göre gerçekten de mekânsal yakınlık ya da benzerliğin sosyal ağların temel yapı taşı olduğunu söylemek mümkündür (Johnston, 2011). Bu bağlamda sosyal ağların coğrafyasını bilmek bu etkileşimlerin sosyo-mekânsal çıktılarını belirleme açısından oldukça önemlidir. Ancak bu konu hakkında yapılan araştırmalarda mekânsal boyut ya da sosyal ağların coğrafyası genellikle göz ardı edilmektedir.

Tablo 1- Sosyal Ağların Sosyal ve Ekonomik Yoksunlukları Azaltmadaki Rolüne ve Etkinliklerine İlişkin Yapılmış Bazı Çalışmalar
Table 1- Studies Related to the Role and Activities of Social Networks in Reducing Social and Economic Deprivations

YAYIN ADI, YAYIN TARİHİ	İŞ BULMA	FİZİKSEL VE RUHSAL SAĞLIĞI OLUMLU YÖNDE ETKİLEME	UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMI/SATIŞI GİBİ OLAYLARI ÖNLEME	BİLGİ VE FIRSATLARDAN HABERDARLIK/ ERİŞİM
Aldridge vd., 2002	✓			
Barger, 2013		✓		
Berkman ve Glass., 2000		✓		
Cattell, 2001		✓		
De Jong Gierveld, 2016		✓		
Elliott, 1999				✓
Goodwin vd., 2001		✓		
Green vd., 2011	✓			
Green vd., 2012	✓			
Green ve White, 2007	✓			
Halpern, 2005	✓			
Hoff, 2008		✓		
Kasinitz ve Rosenberg				✓
Lindsay, 2010				
Matthews vd., 2009	✓			
May vd., 2005			✓	
Patsios, 2006		✓		
Putnam, 2000	✓			
Sen, 2007		✓		
Shaw vd., 2007			✓	
Shildrick vd., 2010	✓			
Shuttleword vd., 2008				✓
Smith, 2005				✓
Hoye vd., 2009	✓			

1.2. Hemşehrilik Kavramı ve Hemşehrilik Dernekleri

Bireyler arasında sosyal bir ağ oluşturan ve bunun sürekliliğini sağlayan, arkadaşlık, aile, akraba ve komşuluk gibi enformel etkileşim tiplerinden bahsetmek mümkündür. Hemşehrilik de bu etkileşim tiplerinden biridir (Aksan, 2015). İnsanlar, yaş, etnik köken veya sosyal statü gibi benzer özelliklere sahip olduğu kişilerle sosyalleşmeyi tercih eder (Mollenhorst, 2009). Başka bir ifade ile sosyal ağlarını yaratırken benzerlik ya da aynılık özellikleri en belirgin kriterlerdir (Aksan, 2015). Bu benzerlik kriterlerinden biri de paylaşılan mekanlardır. Soja'nın toplumsal ilişkiler ve mekan sorunsalını

açıklamada ifade ettiği gibi, insanlar zamansal olduğu kadar mekânsaldır; mekanı sosyal olarak üretir ve onun tarafından şekillendirilir (Soja, 2009). Hemşehrilik de ortak mekan anlayışına dayalı ortaya çıkan bir etkileşim tiplerinden olup, özellikle doğum yerinden farklı yerde ikamet eden bireyler arasında güçlü bir dayanışma ilişkisi kurarak birbirlerini desteklemelerini sağlamaktadır. Bu özellik, Aksan (2015)'in de dikkat çektiği üzere göç olgusunun belirlediği süreçlerde açık bir şekilde görülebilir ve göç sonucunda oluşan göçmen mahalleleri bu enformel ilişkinin en önemli mekanları olarak görünür hale gelir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001). Hemşehrilik, Türkiye'de insanların "yer" ile kurabildikleri en kapsayıcı ilişkidir (Kurtuluş, 2002). Buna karşın her ne

kadar hemşehri kavramı günümüzde aynı şehir, köy veya kasabadan olan insanları belirtmede kullanılsa da, mezhep, dini etnik köken benzerliği de hemşehrilik göstergesi olabilmektedir (Aktaş vd., 2008). Ancak günümüzdeki kullanımı dikkate alındığında, hemşehrilik, ortak mekandan göç edenleri ve bunlar arasındaki ilişkiyi anlatan bir kavram olarak tanımlamak mümkündür (Uzun, 2013).

Hemşehrilik enformel bir ilişki tipi olmakla birlikte kurumsal ilişkilere veya formel organizasyonlara dönüşebilmektedir. Hemşehri kahveleri ve çay evleri gibi hemşehrilik motivasyonları doğrultusunda ortaya çıkan kurumlar bunlara güzel birer örnektir. Bu anlamda hemşehri dernekleri de bu kurumlardan biri olup dayanışma, yardım ve sosyal destek konularından önemli bir kaynak durumundadır (Aksan, 2015).

Türkiye’de 2017 yılı itibariyle çeşitli amaçlarla kurulmuş, faal 111.747 derneğin 15.523’ünü hemşehri dernekleri oluşturmaktadır. Hemşehri derneklerinin en fazla bulunduğu bölge aynı zamanda ülkenin en fazla göç alan Marmara Bölgesidir. Bu bölgede toplam 8.237 hemşehri derneği bulunmaktadır ve bunlar ülke genelindeki hemşehri derneklerinin %53’üne karşılık gelmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi ise en az hemşehri derneği bulunan bölgedir. Toplam hemşehri derneklerinin yaklaşık %2’sini oluşturan 287 hemşehri derneği bu bölgede bulunmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi dışından bu alana yaşanan göçün sınırlı olması bu durumun en önemli sebebidir (T.C. İçişleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı, 2017) (<https://www.dernekler.gov.tr/tr/> : Erişim Tarihi: 27.11.2017).

2. Veri ve Yöntem

2.1. Hangi Yoksulluk?

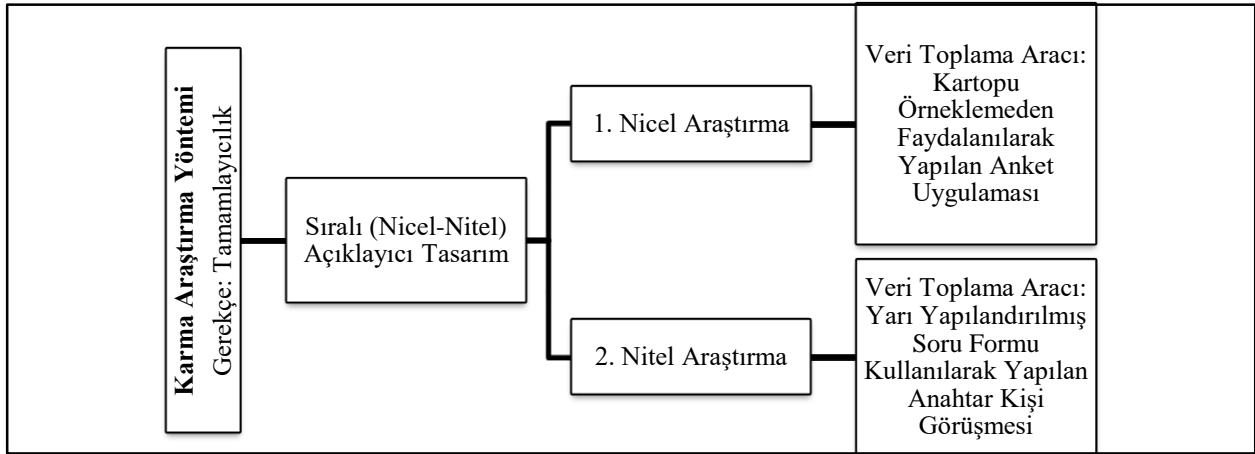
Yoksulluk çok boyutlu bir kavramdır ve sosyal, algısal, ekonomik, insani vb. pek çok türünden bahsetmek mümkündür. Bu durum yoksulluk araştırmalarında karmaşa ve kafa karışıklığı yaratmaktadır. Bu nedenle öncelikle çalışmada değerlendirmeye alınan yoksulluk kavramı ve göstergeleri tarihsel gelişimi de dikkate alınarak kısaca açıklanmıştır.

Yoksulluk konusundaki tartışmaların tarihi oldukça eskiye gitmektedir. İlk bilimsel çalışmaların ise 18. Yüzyılın sonlarında başladığı görülür. Öncül çalışmalar yoksulluğun nedenlerini konu almış olup kavramın tanımlanmasına yönelik araştırmalar 19. yüzyılda başlamıştır. Yapılan ilk tanımlamalarda yoksulluk, bireyin biyolojik anlamda hayatını devam ettirebilmesi için yeterli gelire sahip olmaması durumu olarak kabul edilmiştir. Bu tanım doğrultusunda yoksulluk, gelir azlığı olarak tanımlanmış, yoksulluk araştırmaları, gelir dikkate alınarak yapılmış ve yoksulluk kişi başına düşen geliri arttırarak çözülebilecek bir sorun olarak görülmüştür. Bu bağlamda gelişmekte olan ülkelerin temel hedefi kişi başına düşen geliri arttırmak olarak belirlenmiştir. Buna yönelik sanayi yatırımları arttırılmış, nüfusun tarım sektöründen sanayi sektörüne geçişi teşvik edilmiştir. 1960’lı yıllara gelindiğinde ise gelişmekte olan ülkeler hedeflerine ulaşmış, ekonomik büyüme hızlanmış, kişi başına düşen gelir artmış ancak toplumda gözle görülür bir iyileşme yaşanmamıştır. Bu nedenle kavramın kabul gören tanımı ciddi bir şekilde eleştirilmiş ve yeniden sorgulanmıştır. 1980’li yıllardan itibaren yoksulluğun yalnızca gelir azlığı ile ifade edilemeyecek kadar kompleks bir sorun olduğu, gelir dışındaki maddi olmayan yoksunlukların da yoksulluk konsepti içinde değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Buna bağlı olarak 1990’lı yıllardan itibaren yoksulluk, gelire ek olarak, eğitim, sağlık, yaşam memnuniyeti, sosyal sermaye, mutluluk gibi değişkenler dikkate alınarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda günümüzde yoksulluk, gelir azlığına ek olarak, eğitim seviyesi, yaşam memnuniyeti ve mutluluk oranlarının düşük, sağlık göstergelerinin kötü, seçim özgürlüğünün olmaması, sosyal sermayenin yetersiz olması durumu olarak değerlendirilmektedir. Bir sosyal sermaye bileşeni olan sosyal ağların güçlü olmaması da bir yoksulluk durumu olarak yorumlanmaktadır. Bu bağlamda çalışmada kullanılan yoksulluk kavramı hem ekonomik hem de sosyal anlamdaki yoksunluklar ile sosyal ağlar ilişkisine odaklanır. Ekonomik anlamda, iş bulma, konut bulma, özel günlerde ve kriz anlarında maddi desteğe erişimde sosyal ağların rolü; sosyal anlamda ise yaşam memnuniyetini arttırmada, güven hissinin oluşmasında, mutluluğun sağlanmasında bu ağların etkisini inceler.

2.2. Veri ve Yöntem

Çalışma, karma araştırma deseni kullanılarak tasarlanmıştır. Karma desen, nitel ve nicel araştırmaya ek olarak üçüncü bir araştırma yöntemi olarak kabul görmekte ve bu iki yöntem arasında köprü kurmaktadır (Creswell, 2009) ki bu iki yöntemin birlikte kullanılması araştırma probleminin daha iyi anlaşılmasını sağlar (Creswell ve Clark, 2007). Karma araştırma yönteminin aynı olayı incelemek için nicel ve nitel verilerin aynı anda kullanımını içeren *üçgenleme*; bir yöntemden elde edilen bulguların detaylandırılmasına yönelik *tamamlayıcılık*; bir yöntemin araştırma sürecinde diğer bir yöntemi şekillendirdiği bu nedenle iki yöntemin sıralı bir

biçimde kullanıldığı *gelişim*; araştırmada kullanılan ilk yöntemin farklı bir yöntem kullanılarak araştırılabilecek yeni hipotezler veya araştırma soruları doğurduğunda ortaya çıkan *başlangıç* ve araştırmanın farklı bileşenleri için farklı yöntemleri kullanarak çalışmanın kapsamını genişleten *genişletme* gibi kullanım gerekçeleri bulunmaktadır (Greene vd., 1989) (Akt. Baki, 2012). Bu çalışmada karma desenin tercih edilmesinde tamamlayıcılık gerekçesi dikkate alınmıştır. Araştırmacıların kullanabilecekleri farklı karma desen tasarımları bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışmada nicel verilerin toplanıp analiz edilip, daha sonra nicel veriyi detaylandırmaya yönelik nitel verilerin toplandığı *sıralı açıklayıcı tasarım* kullanılmıştır (Şekil 1).

Şekil 1- Araştırma tasarımı

Figure 1- Research design

Çalışmaya konu olan Bilecik Sinoplular Yardımlaşma ve Dayanışma Derneğinde, dernek üyeliği ve dernek içi ilişkilerin yoksullukla mücadelede etkisinin belirlenmesine yönelik nicel verilerin toplanmasında anket formu kullanılmıştır. Anketin birinci bölümü katılımcılara ilişkin tanıtıcı bilgiler, hemşehrilik kabul ve algıları ile üyelerin dernek yönetimi ve üyelerinden aldığı maddi ve maddi olmayan yardımların belirlenmesine ilişkin soruları içermektedir. İkinci bölümde ise üye olunan hemşehri derneğinin sosyal ve ekonomik faydaları konusundaki 14 ifadeden oluşan likert tipi ölçek kullanılmıştır. Çalışmaya konu olan hemşehri derneği 2014 yılında kurulmuş olup farklı ilçelerde ikamet etmekte olan toplam 170

üyeyi bulunmaktadır ve kartopu örneklemeden faydalanılarak bu üyelerden 81'ine anket uygulanmıştır. Dernek üyelerinin farklı ilçelerde ikamet ediyor olmaları nedeniyle yaşanan iletişim zorlukları, çalışmanın veri toplama aşamasındaki en önemli sınırlılığı oluşturmaktadır. Anket uygulanan katılımcıların tamamı erkeklerden oluşmaktadır. Erder (2000)'in de ifade ettiği gibi hemşehrilik ilişkileri ev içerisinde kadın ve çocuklar arasındadır. Ancak bu ilişkiler ev dışına çıktığında ilişkinin niteliği, kapsamı ve konuları değişikliğe uğradığından hemşehrilik erkekler arası bir ilişki biçiminde sürmektedir. Katılımcıların %76'sı ilköğretim, %14'ü ilkokul, %10'u ise lise mezunudur. Ortalama gelirleri 3.590 TL olup

ortalama hane büyüklüğü 4, yaş ortalamaları ise 42'dir. Nicel verilerden elde edilen bulguları detaylandırmaya yönelik dernek üyesi beş anahtar kişi ile yarı-yapılandırılmış soru formu kullanılarak nitel görüşme yapılmıştır. Görüşmecilerden biri dernek ile özdeşleşmiş çay evinin işletmecisi, diğeri bu çay evinin çalışanı, üçü ise dernek etkinliklerinde aktif rol alanlardır.

3. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Katılımcıların %9'u 1990 yılından önce, %23'ü 1990-2000 yılları arasında, %43'ü 2001-2010 yılları arasında, %25'i ise 2010 yılından sonra Bilecik'e göç etmiştir. Bilecik'e en erken gelen katılımcının 1975 yılında geldiğini belirlenmiştir. Göç edenlerin %85'i doğrudan Sinop'tan, %8'i İstanbul'dan, %3'ü Bursa'dan, %4'ü ise Adana, Denizli, Karaman ve Sakarya'dan Bilecik'e göç etmiştir. Yapılan yüz yüze görüşmelerde Sinop'tan Bilecik'e olan göçün 1985'li yıllarda başladığı ifade edilmiştir. Göç edenlerin çok büyük bölümü Sinop'un Ayancık ilçesinde doğmuş olup göçün çıkış noktasını da aynı ilçe oluşturmaktadır Bilecik'e göç büyük oranda aynı ilçeden gerçekleşmekle birlikte aynı köyden göç edenlerin oranı da fazladır. Bu durum görüşmecilerce şu şekilde ifade edilmiştir;

"Ben Sinop, Ayancık'ın Kızdağ köyündenim. Şu an köyde sekiz hane var. Bilecik'te bizim köyden on beş hane var. Burayı seviyoruz. Sessiz sakin, insanlar sıcakkanlı. Kültürleri bize benziyor. İlk geldiğimizde hemşehrileri, eş dostu görmek de hoşumuza gitti. Burada kaldık".

Göçmenler Bilecik'e göç etmede en önemli motivasyonlarının iş bulma olduğunu ifade etmiştir ve Bilecik'te yaşayan Sinopluların büyük bölümü maden ocaklarında istihdam edilmektedirler. Hatta görüşmecilerden biri bu durumu şu şekilde özetliyor: "Sinop, Ayancıklıyım deyince ocakçı mısın diye sorarlar". Görüşmeciler bu yoğunlaşmanın nedeni olarak göçün çıkış noktasındaki iş imkanlarının sınırlı olmasını işaret ediyor:

"Sinop'ta iş imkanı yoktu. İlkokulu bitiren de başka yerlerdeki yakınlarının yanına, madene gidiyordu. İlkokulu bitirmiş çocukların yaşı küçük olduğu için madene çalışmaları tehlikeliydi o nedenle önce

şantiyede çalışıyorlar, yemek yapıyorlardı aşçı olarak, ocaklarda erken çalışmaya başlayanlar hep aşçıdır böyle. Biraz daha büyüüklerinde madene girerler".

Bilecik'te, nüfus kaydı Sinop'ta bulunan dört maden işletmecisi bulunmaktadır. Görüşmeciler bu durumu da istihdamdaki sektörel yoğunlaşmanın önemli bir sebebi ve Sinop'tan Bilecik'e olan göçü teşvik eden ve kolaylaştıran bir faktör olarak yorumlamaktadırlar. İstihdamdaki sektörel yoğunlaşma bu kişilerin göç etmeden önceki mesleklerinin de bu olabileceği şeklinde bir düşünce akla getirmektedir. Ancak yapılan görüşmeler göstermiştir ki bugün maden ocaklarında çalışan bu kişilerin geçmişte benzer bir iş deneyimi bulunmamaktadır.

"Ben ilk 1998'de geldim. Bir sene sonra askere gittim, dönünce memlekete gittim orada evlendim. Memlekette tuğla fabrikalarında çalıştım. Sonra 2004'te eniştemlerle kamyonu yükledik geldik."

Sinop'tan Bilecik'e olan göçün tarihi çok eskiye gitmemektedir. O nedenle mevcut göçmenleri birinci nesil göçmen olarak yorumlamak mümkündür. Bilecik'e göçte aileden ilk göç edenin kim olduğu sorusuna da katılımcıların %81'i ilk gelenin kendisi olduğunu yanıtını vermiştir. %10'u kardeşinin, %7'si babasının, %1'i ise Bilecik'e ilk olarak akrabaların göç ettiğini ifade etmiştir. Birinci nesil göçmen olarak yorumlanan bu grup göç sürecine başlangıçta yalnız katılmış, diğer aile üyelerinin göçü ise daha sonra olmuştur. Bilinmeyen bir yere gitmekten kaynaklanan kaygı, o dönemde şehrin ulaşım imkanlarının ve konut varlığının sınırlı olması bunun en önemli nedenlerindedir. Bu durum şu şekilde ifade edilmiştir:

"İlk başta bazıları Gölpazarı'na, bazıları Bilecik'e gelmişti. Şehir merkeziyle şantiye arasında servis yoktu, gelenler şantiyede kalmak zorundaydı. Orada yatıp kalkıyorduk. Ailemizi getirsek de onlar çarşıda yaşayacağından görüşemeyecektik. Gurbet içinde gurbet çekmeye gerek yok dedik. Sonra çarşıya servis konulduktan sonra ailelerimizi de getirmeye başladık".

Katılımcıların büyük bölümünün doğum yeri Sinop'tur ve aile büyükleri ile diğer aile üyelerinin büyük bölümünün hala burada ikamet ettiğini ifade

etmektedirler. Bu nedenle memleketleri ile olan ilişkileri hala devam etmektedir. Cevaplayıcıların %44'ü yılda bir, %35'i altı ayda bir, %17'si 2-3 yılda bir, %3'ü her altı ayda bir memleketlerine gittiklerini belirtmiştir. Memleketine gitmediğini belirtenlerin oranı ise %1'dir. Hatta katılımcıların %79'u memleketine geri dönmek istemektedir.

Katılımcıların memleket kabullerini büyük ölçüde doğum yerlerini dikkate alarak oluşturdukları görülmektedir. Memleketiniz olarak kabul ettiğiniz yer neresidir sorusuna ise katılımcıların %70'si doğduğum yer yani Sinop cevabını vermiştir. %16'sı Bilecikli ve %14'ü ise babamın doğum yeri cevabını vermiştir. Ancak hemşehriyet kabullerindeki doğum yeri faktörü, memleket kabullerinde olduğu kadar etkili değildir. Kimleri hemşehri olarak görüyorsunuz sorusuna ise %36'sı kendi ilimden olanları, %32'si Bilecik'te yaşayan herkesi, %26'sı Karadenizli olanları, %4'ü kendi köyünden olanları, %2'si ise kendi ilçemden olanları cevabını vermiştir. Bu bağlamda doğum yeri Sinop olanlara ek olarak ortak mekanı paylaştıkları Bilecikli de hemşehri olarak kabul edilmektedir.

Hemşehri dernekleri üyelerine çeşitli sosyo-ekonomik yardım ve fırsatlar sunar. Yapılan görüşmeler göstermektedir ki dernek üyeleri her şeyden önce derneğin dayanışma sağladığı konusunda hemfikir durumdadır. Hatta dayanışmanın dernek üyeliği konusundaki en önemli motivasyon olduğu ifade edilmektedir. Bu durum şu şekilde açıklanmaktadır:

“Dernekte hemşehrilerimizi görüyoruz. Düğün, dernek olsa cenaze dernek hemen ilgileniyorlar, çoğu şeyi onlar yapıyor.”

Nicel verilere göre düğün, nişan ve cenaze gibi özel günlerde katılımcıların %80'inin; iş bulmada, %59'unun; sağlık konusundaki acil durumlarda %17'sinin; gıda, kılık-kıyafet gibi maddi yardımlarda %14'ünün, kamu kurumlarındaki işlemleri konusunda %10'unun; acil paraya ihtiyacı olduğunda %7'sinin, araca ihtiyacı olduğunda %7'sinin; çocukların eğitimine yönelik burslar konusunda %4'ünün; yetiştirilen tarımsal ürünler veya el emeği işlerin satışında %4'ünün; konutunda ihtiyaç duyduğu alet/şeyler konusunda, %4'ünün ve çocuk bakımı konusunda

%1'inin dernek yönetim veya dernek üyelerinden yardım aldığı belirlenmiştir (Tablo 2).

Nitel görüşmelerde de en çok vurgu yapılan destek türü, nicel bulgularda olduğu gibi düğün, cenaze gibi özel günlerde aldıkları maddi ve maddi olmayan desteklerdir. Bir görüşmeci tarafından bu önermeyi desteklemeye yönelik bir olay anlatılıyor; dernek üyeliğini iptal eden bir üyenin daha sonra kendileri ile iletişime geçtiğini, düzenledikleri düğün için hemşehrilere, bilgilendirici, toplu bir kısa mesaj gönderme talebinde bulunduğunu ifade ediyor. Ancak bu talep reddediliyor. Böylelikle dernek üyesi olmanın dayanışmadaki önemini bir kez daha vurgulamış oluyorlar. Bunlara ek olarak derneğin sağladığı maddi desteklere de değinmeden geçmiyorlar:

“Dernek havuz gibi. Acil bir durumda, cenazede, ihtiyaç sahibi bir yakının varsa böyle durumlarda yardımcı oluyor. Mesela son toplantıda ihtiyaç sahibi biri geldi. Kaza yapmış, bir kolunu, bir bacağını kaybetmiş. Hemen ona yardım için belli bir miktar para toplandı”.

Bir görüşmeci de sağlık sorunları olan bir başka hemşehrisine yaptıkları yardımı anlattıktan sonra şunu ekliyor:

“Böyle şeylerde herkes 10-20 elini cebine atar. İhtiyacı olan boş dönmez dernekten”.

Nicel verilere göre katılımcıların büyük bölümü zor durumda kaldığında hemşehrilerinin ilk iletişim kuracağı kişiler olduğunu belirtmektedir. Buna göre kriz dönemlerinde dernek içi ilişkiler önemli bir sorun çözme aracına dönüşmektedir. İş veya çalışan arama durumlarında da benzer bir durum söz konusudur. Derneğin iş ve çalışan bulmada faydalı olduğuna ilişkin ifadeye ise katılımcıların %64'ü tamamen katıldığını, %30'u katıldığını ifade etmiştir. Görüşmeciler neredeyse herkesin madenci olduğunu ve birbirini tanıdığını belirtmektedirler. Herhangi bir maden ocağına çalışan arandığında bunun hemen duyulduğunu ve iş arayanların bu doğrultuda yönlendirildiğini ifade etmektedirler. İş bulmaya ek olarak dernek ve dernek içi ilişkilerin konut satın alma veya kiralama sürecinde faydalı olduğuna katılımcıların %54'ü tamamen katılmakta, %33'ü ise katılmaktadır (Tablo 3).

Buraya kadar ifade edildiği üzere dernek için ilişkiler sosyal ve ekonomik anlamda üyelerine

pek çok yarar sağlasa da derneğin yoksullukla mücadelede faydalı olduğuna ilişkin ifadeye katılımcıların %57'si tamamen katılıyorum ve %32'si ise katılıyorum cevabını vermiş; derneğin ekonomik yoksullukla mücadelede olan faydasına ilişkin ifadeye olumlu yanıt verme oranı daha

düşüktür. Buna göre derneğe üye olmasam ekonomik anlamda daha yoksul olurdu ifadesine katılımcıların %33'ü ne katılıyorum ne katılmıyorum, %28'i katılıyorum, %27'si ise tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir (Tablo 3).

Tablo 2- Dernek içi ilişkiler ile elde edilen yardımlara ilişkin bulgular
Table 2- Findings about assistance obtained through intra-association relations

	Oran (%)
İş bulma sürecinde yardım alma	59
Sağlıkla ilgili acil durumlarda yardım alma	17
Gıda, kıyafet-giyim gibi maddi yardım alma	14
Acil araca ihtiyaç duyulduğunda yardım alma	7
Tarımsal ürünler ya da el işlerinin satışında yardım alma	4
Çocukların eğitimine yönelik burs bulma	4
Kamu kurumlarındaki işlemler konusunda yardım alma	10
Acil nakit ihtiyacını karşılamada yardım alma	7
Konutta ihtiyaç duyulan alet/şeyler konusunda yardım alma	4
Düğün, cenaze, nişan gibi özel günlerde yardım alma	80

Tablo 3- Hemşehri derneği üyesi olmanın faydalarına ilişkin bulgular
Table 3- Results about benefits of becoming a member of hometown association

Hemşehri Derneği Üyesi Olmanın Faydalarına Yönelik Tutum Ölçeği	Tamamen Katılıyorum (%)	Katılıyorum (%)	Ne katılıyorum, ne katılmıyorum (%)	Katılmıyorum (%)	Kesinlikle Katılmıyorum (%)
Dernek hemşehrilerimle tanışma ve dayanışma konusunda faydalıdır	64	34	1	1	0
Dernekler hemşehrilerim dışındaki insanlarla da tanışma konusunda faydalıdır	61	33	2	2	1
Dernek üyesi hemşehrilerim zor durumda başvuracağım ilk kişilerdir	59	31	2	6	1
İş ve işçi bulmada dernek faydalıdır	64	30	2	4	0
Dernek yoksullukla mücadelede faydalıdır	57	32	5	6	0
Derneğimiz olmasa ekonomik anlamda daha yoksul olurdu	27	28	33	10	1
Derneğimiz olmasa sosyal ya da manevi olarak daha yoksul olurdu	33	32	12	22	0
Dernek faaliyetleri ve hemşehrilerimle geçirdiğim vakit yaşam memnuniyetimi	56	32	9	4	0
Dernekler konut arayanlar için çok faydalıdır	54	33	6	6	0
Dernek üyesi olmak kendimi güvende hissetmemi sağlıyor	57	31	9	4	0
Dernek memleket hasretini gidermeye yardımcı oluyor	56	33	6	5	0
Dernek sosyal faaliyet ihtiyacımı gideriyor	51	33	10	6	0
Dernek geleneksel kültürümüzü yaşatabilmemizi sağlıyor	59	27	10	2	1
Dernek sadece üyeleri için değil o bölgede yaşayanlar içinde faydalıdır	61	30	3	5	1

Hemşehrilik ilişkileri mekânsal etkileşimlerden etkilenmenin yanı sıra yeni mekanlarda yaratmaktadır. Özellikle ev dışında sürdürülen hemşehrilik ilişkileri sonucu oluşan başta dernekler olmak üzere çay evleri bu mekanlardandır. Bunlar ilişkilerin daha geniş bir çevreye yayılmasına imkan vermesi açısından oldukça önemlidir. Erder (2000)'in ifadesiyle birkaç tür hemşehri çay evi ya da kahvesinden bahsetmek mümkündür. Bunlardan ilki belirli bir büyüklüğe erişmiş hemşehri gruplarının olduğu gecekondu mahallelerinde, erkeklerin bir araya geldiği, haberleşmenin sağlandığı ve iş olanakları ile ilgili bilgilerin aktarıldığı mekanlardır. Bir diğer tür ise hemşehri grubunun zincirleme göç ile aynı meslek grubunda yoğunlaşmaları durumunda ortaya çıkar. Bu ilişkiler yerel ölçekli olmaktan çıkmakta, kent düzeyinde grupları kapsar hale gelmektedir (Erder, 2000). Hemşehrilik mekanları olan dernekler ve çay evleri birbirinden ayrı şekilde bulunabileceği gibi bir arada da bulunabilmektedir. Çalışma alanında dernek ve çay evi ortak bir mekan (dernek lokali gibi) şeklindedir.

Katılımcıların büyük bölümü derneğin hem hemşehrileri hem de hemşehrisi olmayan insanlarla tanışmada faydalı olduğunu düşünmektedir. Bu noktada özellikle dernekle özdeşleşmiş hale gelen, derneğin toplantılarının, dernek üyelerinin özel günlerine yönelik etkinliklerin yapıldığı çay evi en önemli araç. Sinoplu ve dernek üyesi olan bu çay evinin işletmecisi şu örneği veriyor:

“Buraya Vanlısı da geliyor Karşısı da. Onlarla da vakit geçiriyoruz. Hatta bazen işim oluyor burada olmuyorum sen neredeydin dün diye soruyorlar”.

Sosyal yoksunlukların giderilmesinde derneğin rolünün belirlenmesine yönelik katılımcılardan “derneğe üye olmasam sosyal ya da manevi anlamda daha yoksul olurum” ifadesini değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre katılımcıların %33’ü bu ifadeye tamamen katılıyorum, %32’si katılıyorum, %12’si ne katılıyorum ne katılmıyorum, %22’si ise katılmıyorum cevabını vermiştir. Yoksulluğun en önemli sosyal göstergelerinden biri, kimi zaman öznel refah olarak da değerlendirilen “yaşam memnuniyetidir”. Katılımcıların her ne kadar

derneğin sosyal anlamda yoksul olmayı engellediğine ilişkin ifadeye katılım oranı çok yüksek olmasa da, derneğin yaşam memnuniyetini arttırdığı ifadesine %56’sı tamamen katılıyorum, %32’si ise katılıyorum yanıtını vermiştir (Tablo 3). Özellikle dernek yönetimi tarafından düzenlenen etkinlikler bunun önemli nedeni olarak gösterilmektedir:

“Hidirellez yapıyoruz, şenlik yapıyoruz. Görmediğimiz hemşehrilerimizi görüyoruz. İnsan mutlu oluyor.”

Katılımcıların dernek üyesi olmanın kendini güvende hissettirdiğine yönelik ifadeye katılım oranları oldukça yüksektir (Tablo 3). Bu güven hissini oluşumunda “kitle halinde bulunma” duygusunun yatmakta olduğu görülür. Bir kitleye dahil olmak, çoğunluk olma durumu kişiye güvenin yanında güç hissi de vermektedir. Bu durum bir görüşmeci tarafından şu şekilde ifade edilmektedir.

“Bir yerde bir işimiz olsa teşkilatla gidiyoruz. Birlik olmak lazım. Şimdi bir yere tek gitmek var derneğin adıyla gitmek var. Tek gitsem kimse bana bakmaz ama dernekle gidince bu adamın arkasında 100-150 kişi var derler.”

Bunlara ek olarak katılımcılar dernek üyeliğinin memleket hasretini gidermeye yardımcı olduğuna, sosyal faaliyet ihtiyacını giderdiğine, geleneksel kültürü yaşatmayı sağladığına katılım oranları oldukça yüksektir. Derneğin sadece üyeler için değil o bölgede yaşayan insanlar için de faydalı olduğu ifadesine ise cevaplayıcıların %61’i tamamen katıldığını, %30’u ise katıldığını ifade etmiştir (Tablo 3).

4. Sonuç

Yoksulluk ve sosyal ağ ilişkisi hem politika yapımcılar hem de bu konu hakkında çalışma yapan araştırmacılar için önemli bir gündem konusudur. Sosyal ağların, sosyal sermaye artışı yaratarak yoksulluğu azalttığına ilişkin pek çok kanıt bulunmaktadır. Ancak sosyal ağların güçlü olması kesinlikle yoksulluk problemini tamamen çözen bir durum olarak yorumlanmamalıdır. Sosyal ağlar yalnızca sorunun çözümüne yardım eder. Başka bir ifade ile ağ içi kaynak akışları sayesinde bazı bireylerin sosyo-ekonomik gelişmişliği artar ya da deneyimlenen yoksulluğun şiddeti hafifler. Ortak

mekanda yaşayanlar değil de ortak mekandan göç edenler arasında oluşmuş bir sosyal ağ olan hemşehrilik ilişkileri de paydaşlar arası bir güven ve dayanışma mekanizması yaratmaktadır. Hemşehrilik ve yoksulluk ilişkisinin Bilecik Sinoplular Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği örneğinde değerlendirildiği bu çalışmada enformel bir ilişki olan hemşehrilik ve bunun formelleşen yapısı olan hemşehri derneğinin, iş bulma, kriz anlarında maddi ve maddi olmayan destek sağlama, özel günlerde yardımda bulunma yoluyla üyelerinin ekonomik yoksunluklarını gidermede

etkili olduğu; kendilerini güvende hissetmelerini sağlayarak, sosyal faaliyet ihtiyaçlarını gidererek ve yaşam memnuniyetini artırarak sosyal yoksunluklarını da azaltmada oldukça önemli bir rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

REFERANSLAR

- Afridi, A. 2011. *Social Networks: Their Role in Addressing Poverty*. York: Joseph Rowntree Foundation.
- Aksan, G. 2015. *Yoksulluk ve Dayanışma Ağları*, Çizgi Kitabevi, İstanbul.
- Aktaş, E., Aka, A., Demir, M. C. 2006. Türkiye’de Hemşehri Dernekleri ve Kırsal Dönüşüm, MPRA Paper, No. 8646.
- Aldridge, S., Halpern, D., Fitzpatrick, S. 2002. *Social Capital: A Discussion Paper*. London: Performance and Innovation Unit.(<https://www.oecd.org/innovation/research/2380806.pdf>)
- Barger, S. D. 2013. Social integration, social support and mortality in The US national health interview survey. *Psychosomatic Medicine*, 75, 510 –517.
- Baki, A., Gökçek, T. 2012. Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 42(42).
- Berkman, L. F., Glass, T. 2000. Social integration, social networks, social support, and health. *Social epidemiology*, 1, 137-173.
- Bourdieu, P. 1986. The Forms of Capital. In Richardson, J. G. (eds). *Handbook of theory and Research for The Sociology of Education*, New York: Greenwood Press.
- Castell, V. 2001. Poor people, poor places, and poor health: The mediating role of social networks and social capital. *Social Science & Medicine*, 52(10), 1501-1516.
- Creswell, J. 2009. *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. SAGE Publications, Incorporated.
- Creswell, J. W., Clark, V. L. P. 2007. *Designing and Conducting Mixed Methods Research*, Thousand Oaks: SAGE.
- De Jong Gierveld, J., Van Tilburg, T., & Dykstra, P. A. 2016. Loneliness and social isolation. In A. Vangelisti, D. Perlman (eds.), *The Cambridge Handbook of Personal Relationships*. New York: Cambridge University Press.
- Elliott, J. R. (1999). Social isolation and labor market insulation. *The Sociological Quarterly*, 40(2), 199-216.

- Erder, S. 2000. Nerelisin Hemşehrim?, *İstanbul: Küresel ile Yerel Arasında* içinde (der.) Keyder, Ç., Metin Yayınları
- Finney, N., Kapadia, D. and Peters, S. 2015. How are Poverty, Ethnicity and Social Networks Related? York: *Joseph Rowntree Foundation*. (<https://www.jrf.org.uk/report/how-are-poverty-ethnicity-and-social-networks-related>)
- Goodwin, P. J., Leszcz, M., Ennis, M., Koopmans, J., Vincent, L., Guther, H., Specca, M. 2001. The effect of group psychosocial support on survival in metastatic breast cancer. *New England Journal of Medicine*, 345(24), 1719-1726.
- González De la Rocha, M., de la Rocha, M. G. 1986. *Los recursos de la pobreza, familias de bajos ingresos de Guadalajara* (No. 04; HM35. 47, G6.).
- Green, A. E., Li, Y., Owen, D., De Hoyos, M. 2012. Inequalities in use of the internet for job search: similarities and contrasts by economic status in Great Britain. *Environment and Planning A*, 44(10), 2344-2358.
- Green, A. E., De Hoyos, M., Li, Y., Owen, D. 2011. Job search study: Literature review and analysis of the labour force survey. *Department for Work and Pensions Research Report*, 726.
- Green, A. E., White, R. J. 2007. *Attachment to Place: Social Networks, Mobility and Prospects of Young People*. York: Joseph Rowntree Foundation.
- Greene, J. C., Caracelli, V. J., Graham, W. F. 1989. Toward a conceptual framework for mixed-method evaluation designs. *Educational evaluation and policy analysis*, 11(3), 255-274.
- Halpern, D. 2005. *Social Capital*. Cambridge: Polity Press.
- Hoff, A. 2008. *Tackling Poverty and Social Exclusion of Older People: Lessons from Europe*. Oxford: Oxford Institute of Ageing.
- Hoye, G., Hooft, E. A., Lievens, F. 2009. Networking as a job search behaviour: A social network perspective. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 82(3), 661-682.
- Johnston, R. J. 1974. Social distance, proximity and social contact: Eleven Cul-de-Sacs in Christchurch, New Zealand. *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, 56(2), 57-67.
- Johnston, R., Pattie, C. 2011. Social networks, geography and neighbourhood effects. *The SAGE Handbook of Social Network Analysis*. SAGE Publications Ltd, London, 301-311.
- Kasinitz, P., Rosenberg, J. 1996. Missing the connection: Social isolation and employment on the Brooklyn Waterfront. *Social Problems*, 43(2), 180-196.
- Kurtoğlu, A. 2005. Mekansal bir olgu olarak hemşehrilik ve bir hemşehrilik mekanı olarak dernekler. *European Journal of Turkish Studies. Social Sciences on Contemporary Turkey*, (2).
- Lindsay, C. 2010. In a lonely place? Social networks, job seeking and the experience of long-term unemployment. *Social Policy and Society*, 9(1), 25-37.
- Lomnitz, L., 1975, Como Sobreviven los Marginados, Editorial: Siglo XXI. De Jalisco, CIESAS.
- Matthews, R., Pendakur, R., Young, N. 2009. Social capital, labour markets, and job-finding in urban and rural regions: Comparing paths to employment in prosperous cities and stressed rural communities in Canada. *The Sociological Review*, 57(2), 306-330.
- May, T., Duffy, M., Few, B., Hough, M. 2005. Understanding Drug Selling in Communities: Insider or Outsider Trading. York: *Joseph Rowntree Foundation*. (<http://www.icpr.org.uk/media/5596/understnading%20drug%20selling%20in%20communities.pdf>)

- McCabe, A., Gilchrist, A., Harris, K., Afridi, A., Kyprianou, P. 2013. Making The Links: Poverty, Ethnicity and Social Networks. *York: Joseph Rowntree Foundation.* (https://www.jrf.org.uk/sites/default/files/jrf/migrated/files/poverty-ethnicity-social-networks-full_0.pdf)
- Mollenhorst, G. 2009. Networks in Contexts: How Meeting-Opportunities Affect Personal Relationships. Enschede: Ipskamp Drukkers
- Patsios, D. 2006. Pensioners, Poverty and Social Exclusion. in Pantazis, C., Gordon, D., & Levitas, R. (Eds.). (2006). *Poverty and Social Exclusion in Britain: The Millennium Survey*. Policy Press
- Pınarcıoğlu, M., Işık, O. 2001. 1980 Sonrası dönemde kent yoksulları arasında güce dayalı ağ ilişkileri: Sultanbeyli örneği. *Toplum ve Bilim*, 89, 31-61.
- Portes, A. 2000. The two meanings of social capital. *Sociological Forum*, 15(1), 1-12.
- Putnam, R. 2000. *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster.
- Rosas, R. E. 2001. Social networks and urban poverty, *Development and Society*, 30, 41-56.
- Sen, A. 2007. *Identity and Violence: The Illusion of Destiny*. Penguin Books India.
- Shaw, A., Egan, J., Gillespie, M. 2007. Drugs and Poverty: A Literature Review, Scottish Drugs Forum for the Scottish Association of Alcohol and Drug Action Teams. (http://www.sdf.org.uk/wpcontent/uploads/2017/03/Drugs__Poverty_Literature_Review_2007.pdf)
- Shildrick, T., MacDonald, R., Webster, C., Garthwaite, K. 2010. The Low-Pay, No-Pay Cycle. *York: Joseph Rowntree Foundation.* (<https://www.jrf.org.uk/report/reducing-poverty-promoting-diverse-social-networks>)
- Shorthouse, R., Blue, B. 2015. Reducing Poverty By Promoting More Diverse Social Networks For Disadvantaged People From Ethnic Minority Groups, York: Joseph Rowntree Foundation.
- Shuttleworth, I., Green, A., Lloyd, C. 2008. Incapacity Benefit Claimants: Geography, Households, Decision Making and Welfare Reform. Belfast, School of Geography, Archaeology and Palaeoecology.
- Smith, S. S. 2005. Don't put my name on It: Social capital activation and job-finding assistance among the black urban poor. *American Journal of Sociology*, 111(1), 1-57.
- Soja, E. 2009. The City and Spatial Justice. *Justice spatiale/Spatial justice*, 1, 1-5.
- Uzun, G. 2013. Kentsel Kimlik Olgusu ve Hemşehri Dernekleri: İzmir Örneği, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış *Yüksek Lisans Tezi*, İzmir.
- Stutz, F. P. 1973. Distance and network effects on urban social travel fields. *Economic Geography*, 49(2), 134-144.
- Tuan, Y. F. 1990. *Topophilia: A Study of Environmental Perceptions, Attitudes, and Values*. Columbia University Press.
- Wasserman, S., Faust, K. 1994. *Social Network Analysis: Methods and Applications*. Cambridge University Press.
- Wheeler, J. O., Stutz, F. P. 1971. Spatial dimensions of urban social travel. *Annals of the Association of American Geographers*, 61(2), 371-386.

- Williams, K., Durrance, J. C. 2008. Social networks and social capital: Rethinking theory in community informatics. *The Journal of Community Informatics*, 4(3) (<http://ci-journal.net/index.php/ciej/article/view/465>).
- Woolcock, M. 1998. Social capital and economic development: Towards a theoretical synthesis and policy framework. *Theory and Society* (27), 151-208.
- Woolcock, M., Narayan, D. 2000. Social capital: Implications for development theory, research, and policy. *The World Bank Research Observer*, 15(2), 225-249.
- Shuttleworth, I., Green, A., Lloyd, C. 2008. Incapacity Benefit Claimants: Geography, Households, Decision Making and Welfare Reform. Belfast, School of Geography, Archaeology and Palaeoecology, QUB.
- Zhang, Y., Zhou, X., Lei, W. 2017. Social capital and Its contingent value in poverty reduction: Evidence from Western China. *World Development*, 93, 350-361.